

УДК 811.111'25

DOI: <https://doi.org/10.31861/gph2025.852.33-43>

**THE APPLICATION OF TRANSLATION TRANSFORMATIONS IN THE
PROCESS OF TRANSLATING ENGLISH SONGS IN MUSICALS
(BASED ON THE MATERIALS OF THE AMERICAN
FILM MUSICAL “WICKED”)**

**ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПРОЦЕСІ
ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ПІСЕНЬ В МЮЗИКЛАХ
(на матеріалах американського кіно-мюзиклу «Чародійка»)**

Ольга ГЕРАСИМЕНКО¹, Марія ПАВЛОВСЬКА²

¹доктор філософії,
старший викладач кафедри філології та перекладу
Навчально-науковий інститут економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
Криворізький національний університет
gerasimenko_ou@donnuet.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-0539-1165>

²здобувач вищої освіти кафедри філології та перекладу
Навчально-науковий інститут економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
Криворізький національний університет
pavlovska@donnuet.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-7621-9039>

The article examines the definition, classification and essence of translation transformations (lexical-semantic, grammatical, stylistic) and their role in the transmission of the original language text into the target language. In particular, examples of their application in the translation of English-language songs from film musicals (based on the material of the American musical “Wicked”, which concentrates most of the key plot information in the songs) are considered in detail, taking into account the influence of the audiovisual format on the work of the translator, the limitations and requirements facing the specialist and the importance of translation transformations for the adequacy of the translation, the transmission of the plot content of the song, and the preservation of the rhythm of the original source. The problem of working with film translation is raised: the difficulties that are most often encountered in the work, the aspects that distinguish this type of work from others and the nuances that the specialist should focus on first of all in order to achieve the best result.

The study focuses on the analysis of the use of translation transformations by translators as a means of adapting songs in compliance with all the requirements imposed

Герасименко О., Павловська М. Застосування перекладацьких трансформацій у процесі перекладу англomовних пісень в мюзиклах (на матеріалах американського кіно-мюзиклу «Чародійка»). *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Германська філологія*. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. Вип. 852. С. 33-43. DOI: <https://doi.org/10.31861/gph2025.852.33-43>.

by this type of translation activity. Attention is paid to the issue of choosing a method of transmitting the content of the original language in the target language. Various research methodologies were applied: a comparative analysis of the original texts with the translated ones was conducted from the point of view of the use of translation transformations, examples of the transformations used were analyzed. Due to the statistical data collected from the comparison of the original and the translation, the percentage of the frequency of use of different types of transformations was calculated, the most and least used among each category (lexico-semantic, grammatical, stylistic) were determined, and the main translation transformations that are used most often were identified.

Keywords: translation transformations, translation, musical, lexeme, film translation, dubbing.

У статті розглянуто визначення, класифікацію та сутність перекладацьких трансформацій (лексико-семантичних, граматичних, стилістичних) та їх роль у передачі тексту мови оригіналу мовою перекладу. Зокрема детально розглянуто приклади їх застосування у перекладі англomовних пісень з кіно-мюзиклів (на матеріалі американського мюзиклу «Чародійка», що зосереджує більшу частину ключової сюжетної інформації саме у піснях) з урахуванням впливу аудіовізуального формату на роботу перекладача, обмеження й вимоги, що стоять перед фахівцем, та значення перекладацьких трансформацій для адекватності перекладу, передачі сюжетного змісту пісні, збереження ритмічності першоджерела. Піднята проблема роботи із кіно-перекладом: труднощі, з якими найчастіше зустрічаються в роботі, аспекти, які відрізняють цей вид роботи від інших, та нюанси, на яких фахівцеві слід зосередитися в першу чергу задля досягнення найкращого результату.

Дослідження фокусується на аналізі використання перекладачами перекладацьких трансформацій як засобу адаптації пісень в умовах дотримання всіх вимог, зумовлених цим видом перекладацької діяльності. Звернено увагу на питання вибору способу передачі змісту мови оригіналу мовою перекладу. Застосовано різні методології дослідження: проведено порівняльний аналіз оригінальних текстів із перекладеними з точки зору застосування перекладацьких трансформацій, розібрано приклади використаних трансформацій. Завдяки статистичним даним, зібраним із зіставлення оригіналу та перекладу, було вираховано відсоток частоти використання різних видів трансформацій, визначено найбільш та найменш вживані у кожній категорії (лексико-семантичні, граматичні, стилістичні) та виявлено основні перекладацькі трансформації, що використовуються найчастіше.

Ключові слова: перекладацькі трансформації, переклад, мюзикл, лексема, кінопереклад, дубляж.

I. ВСТУП

У сучасному світі музика є невід'ємною частиною медіа-простору: ми чуємо її в рекламі, вона супроводжує нас під час перегляду улюблених шоу і навіть новин, користувачі соціальних мереж з ентузіазмом додають її до своїх постів задля «передання відповідної атмосфери», а будь-яку сюжетно важливу сцену кінофільмів важко уявити без відповідної мелодії на фоні. Тож, у світі, де музика укорінилася за собою такі чіткі асоціації з певними емоційними станами, зовсім не дивно виникнення й популярність виду мистецтва, який передає історію крізь пісні. А разом із цим виникнення потреби в адекватному перекладі цих творів.

Переклад кіно-мюзиклів – це кропітка праця, яка складається із багатьох нюансів та обмежень для перекладача. Робота з відео-форматом вимагає від перекладача не тільки умінь грамотно і доцільно передати діалоги між персонажами з точки зору оцінки їх змістовності, а й при цьому вкластися в часові обмеження реплік – іншими словами сформулювати текст так,

щоб слова, озвучені акторами дубляжу, збігалися з рухом вуст акторів у кадрі. Проте, головною проблемою, на яку в першу чергу зверне свою увагу глядач, є переклад пісень: збереження смислової частини пісні, яка є важливою для сюжету, попадання в ритм оригіналу, наявність рими та мелодійність звучання (з точки зору обраних лексем, а не голосу виконавця).

Особливості кіно-перекладу, зумовлені його аудіовізуальною складовою, у своїй роботі досліджувала А. Мельник, а нюанси феномену українського дубляжу (зокрема й з точки зору роботи перекладача із першоджерелом) описала у своїй статті Т. Коробка. Т. Хишов підняв тему жанрово-стилістичних аспектів перекладу мюзиклів.

Задля досягнення найкращого результату перекладачі звертаються до різних засобів, серед яких не останню роль займають перекладацькі трансформації. Перекладацькі трансформації є прийомами перебудови або зміни (трансформації) мови оригіналу задля найближчої передачі мовою перекладу змісту тексту першоджерела, особливого стилю письменника чи оратора з усіма відповідними аспектами, антуражу художнього твору або збереженню звучання й ритмічності пісні або поезії. Їх використання у різних видах перекладу досліджувало багато вчених: Л. Поліщук та Т. Пушкар розглядали різноманіття перекладацьких трансформацій в художній літературі, І. Лощенова та В. Нікішина описували ефективність використання перекладацьких трансформацій задля досягнення адекватності перекладу, Е. Скіарріно розглядає переклад та перекладацькі трансформації і їх виникнення як історичну частину зачатків філології. Згадані наукові дослідження підтверджують цікавість спільноти як до особливостей перекладу кіно-мюзиклів, так і до застосування перекладацьких трансформацій у роботі з різними видами літератури, що зумовлює **актуальність** нашого дослідження, зосередженого на наявності використання перекладацьких трансформацій у перекладах пісень кіно-мюзиклів, описі їх впливу на адекватність перекладу та частоті звернення перекладачами саме до цього засобу перекладу.

Метою дослідження є аналіз специфіки застосування перекладацьких трансформацій при перекладі англomовних пісень українською, особливостей передачі змістовності пісень з кіно-мюзиклів, їх впливу на збереження ритму або стилістичного забарвлення першоджерела.

Завданнями дослідження є:

1. Визначення перекладацьких трансформацій, які застосовуються при перекладі пісень;
2. Дослідження аспектів передачі змісту тексту оригіналу за допомогою перекладацьких трансформацій;
3. Визначення основних для перекладу пісень кіно-мюзиклів перекладацьких трансформацій.

Під час дослідження було використано такі **методи**: порівняльний (під час аналізу тексту оригіналу та перекладу); описово-аналітичний (у роботі з теоретичною складовою питання сутності перекладацьких трансформацій та аспектів кіно-перекладу); статистичний (у підведенні підсумків використання перекладацьких трансформацій та виокремленні основних для перекладу кіно-мюзиклів).

II. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Кожен перекладач у своїй роботі докладає максимум власних зусиль та знань, щоб якомога краще, точніше та успішніше передати закладені у першоджерело зміст, думку автора, атмосферу та зробити так, аби переклад зміг викликати в аудиторії таку ж емоційну реакцію, як і оригінал. На успішність досягнення цієї мети в сфері кіно-перекладу (зокрема перекладу мюзиклів) впливає багато аспектів, зумовлених, по-перше, аудіовізуальною складовою. У даному випадку сенс матеріалу першоджерела існує “як нерозривна єдність вербальної,

невербальної та позамовної інформації, що передається за допомогою декількох семіотичних систем” (Мельник, 2015, с. 111). “Загалом можна виділити два основні підходи до реалізації аудіовізуальної форми: перший підхід передбачає переклад перекладачем оригінального тексту в усній формі (як у випадку дубляжу); другий підхід передбачає переклад перекладачем оригінального тексту в письмову форму, тобто субтитри” (Х. Діас-Сінтас та С. Массідда, 2019, с. 4).

Отже, в перекладі кіно-мюзиклів існує безліч обмежень, зумовлених поєднанням різних семіотичних систем, кожна з яких є важливою деталлю, що заслуговує на окремий розгляд, але в даному дослідженні ми сфокусуємося саме на вербальній складовій. Існує численна кількість способів та засобів перекладу, до яких звертаються фахівці у своїй перекладацькій діяльності. Найрізноманітнішими у діапазоні свого використання можна вважати перекладацькі трансформації – вони зустрічаються ледь не в кожному реченні перекладу.

Мовознавці всього світу досі не дійшли згоди щодо єдиної класифікації перекладацьких трансформацій, оскільки існує безліч досліджень і наукових праць, кожна з яких пропонує свій власний перелік. Задля зручності дослідження ми зупинимося на одній, наведеній А. Науменко, Л. Науменко та Л. Гордєєвою у підручнику “Practical course on translation”. Виокремлюють три основні категорії, на які поділяються перекладацькі трансформації – граматичні, лексико-семантичні та стилістичні.

Граматичні трансформації – це всі методи перекладу, що об’єднують роботу із перекладу цілих речень та синтаксичних структур, з урахуванням їх змін порівняно з мовою оригіналу. Тобто, граматичні трансформації змінюють структуру речення, переставляють його компоненти тощо. Лексико-семантичними називають трансформації, що відносяться до перекладу окремих лексичних одиниць (слів, словосполучень та фразеологізмів). Стилiстичні трансформації яскраво відповідають своїй назві – вони складаються з аспектів стилістичного забарвлення тексту мови оригіналу та його передачі мовою перекладу.

Обрана нами класифікація за А. Науменко, Л. Науменко та Л. Гордєєвою виокремлює наступні дванадцять видів **лексико-семантичних трансформацій**: вибір варіантного відповідника; контекстуальна заміна; калькування; описовий переклад; транскодування (транслітерація, транскрибування, мішане транскодування, адаптивне транскодування); антонімічний переклад (негативація, позитивація, анулювання двох негативних компонентів); компресія; декомпресія; пермутація або перестановка слів; транспозиція (номіналізація, вербалізація, ад’єктивація); конкретизація значення; генералізація значення. Тут згадуються чотири види **граматичних трансформацій**: компенсація; зміна порядку слів у реченні; поділ (внутрішній та зовнішній); інтеграція (внутрішня та зовнішня). А також виокремлюються чотири види **стилістичних трансформацій**: логізація; експресивація; модернізація; архаїзація.

Слід пам’ятати, що використання перекладачем трансформації – це завжди вибір, а не обов’язковий елемент адекватного перекладу: існує безліч способів і контекстних нюансів, що впливають на застосування тої чи тої трансформації. Розглянемо сутність та використання даних трансформацій у піснях кіномюзиклу “Wicked: Чародійка”.

Вибір варіантного відповідника застосовується у роботі із багатозначними (полісемантичними) словами й являє собою переклад лексеми мови оригіналу одним із її прямих відповідників (словникових значень) мови перекладу. Наприклад:

There's *nothing* that can stop you from becoming popu-ler...-lar (film musical “Wicked”). – Знаю, *ніщо* тебе не спинить, коли ж ти будеш зірка-я...-ю (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

У даному прикладі англійське слово *nothing* передається одним із його прямих словникових еквівалентів – *ніщо*.

You see, my *roommate* is unusually *and exceedingly peculiar*. *And* altogether quite impossible to *describe*... (film musical "Wicked"). – Що про цю *сусідку* можу вам сказати я? Незвична *і надзвичайно специфічна*. *І* навіть *описати* важко мені її... (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Цей ж приклад налічує п'ять різних використань перекладачем вибору варіантного відповідника: *roommate* – *сусідка*; *and* – *і*; *exceedingly* – *надзвичайно*; *peculiar* – *специфічна*; *describe* – *описати*. Кожне з цих слів має по декілька еквівалентів в українській мові (наприклад: *roommate* – *співмешканець*, *сусід по кімнаті*; *and* – *й, та*; *peculiar* – *своєрідний, особливий*) та перекладач віддав перевагу використаним варіантам, спираючись на контекст (саме *сусідка*, а не *сусід* чи *співмешканець*, бо йдеться про дівчину) й ритм пісні (*специфічна*, бо римується з *незвична*, що йде попереду в тексті).

What is this feeling, so *sudden and new*? (film musical "Wicked") – Що відчуваю? *Рантове й нове* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

But, Galinda, you're a *martyr* (film musical "Wicked"). – Щира *страдниця* ти, люба (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Poor Galinda, forced *to reside* with someone so disgustified (film musical "Wicked"). – Певно ж важко *жити* з людьми бридкими та огидними (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

No one *mourns* the wicked (film musical "Wicked"). – Не *оплакують* лихих (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

After all, the Wicked Witch had a *childhood* (film musical "Wicked"). – *Зрешистю*, в лихої відьми було *дитинство* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

But *from the moment* the *witch* was born, she was, well, *different* (film musical "Wicked"). – Вже *від моменту* свого народження *відьма* була – скажімо так – *іншою* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

I hope you're *happy*. I hope you're *happy* now (film musical "Wicked"). – Тепер *щаслива*? Не все ж дозволено! Ти *задоволена*? (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка")

It's time to try defying *gravity* (film musical "Wicked"). – *Тяжіння силі* кину виклик я (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Too long *I've been afraid* of losing *love* (film musical "Wicked"). – Так довго *я боялась* втратити *любов* свою (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Контекстуальна заміна – це трансформація, яка передбачає передання значення слова або словосполучення мови оригіналу словом або словосполученням мови перекладу, що не є його словниковим значенням, проте відповідає значенню у контексті перекладеного тексту. Наприклад:

Don't worry, I'm determined to succeed! *Follow my lead* (film musical "Wicked"). – *Не бійся*, вийде в нас щось чарівне! *Слухайсь мене* і дай нам час (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Перекладаючи дані речення, перекладач застосував контекстуальну заміну англійських словосполучень *don't worry* (буквально: *не хвилюйся*) та *follow my lead* (буквально: *слідуй за мною* або *слідуй моєму прикладу*) на відповідно *не бійся* та *слухайсь мене*, що все ще повністю зберігає основний посил та зміст речень й при цьому краще відповідає вимогам до ритмічності та мелодійності пісні, а також її часовим обмеженням, ніж буквальный відповідник.

Popular! You're gonna be *popular* (film musical "Wicked"). – *Зіркою!* Ти будеш тут *зіркою* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

So *let's start!* 'Cause you've got an awfully long way to go (film musical "Wicked"). – Тож *учись*, бо нам до мети ще довго йти (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

I *know clandestinely* you're gonna grin and bear it (film musical "Wicked"). – Тож *серцем знаю* я – ти зіркою ще станеш (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

You'll be popular! Just *not* quite as *popular* as me (film musical "Wicked"). – Станеш зіркою! Але, все ж, все ж *меншою* ніж я (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Dearest, darlingest *Momsie* and *Popsical*. (film musical "Wicked"). – Найдорожчі мої *мусику* і *туртмусику* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

My pulse is rushing. My head is reeling (film musical "Wicked"). – *Мій тиск піднявся. Все забуваю* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

What is this feeling, fervid as a flame? (film musical "Wicked"). – *Що відчую*, а ж горить лице? (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Does it have a name? Yes...*Loathing* (film musical "Wicked"). – Як назвати це? Так...*Гидкість* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Good news! The Witch, *she's dead* (film musical "Wicked"). – Ура! Відьми *не стало* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

And like every family, *they had their secrets* (film musical "Wicked"). – Та як у кожній родині, *в їхній шафі були свої скелети* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Have another little swallow, *little lady*, and follow me down (film musical "Wicked"). – Ну зроби ще ковточок, хоч разочок, *квітко моя* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Take it away, take it away (film musical "Wicked"). – *Неси її, неси її геть* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

And *you can't pull me down* (film musical "Wicked"). – *Не спиниш ти мене* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

При застосуванні перекладачем калькування (буквального / дослівного перекладу) зберігається денотативне значення та структурна модель лексичної одиниці мови перекладу, але змінюється її звукова та орфографічна форма. Наприклад:

Nothing grows for the wicked, *they reap only what they've sown* (film musical "Wicked"). – Їх ніде не чекають, бо *що сіяли, те і жнуть* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Працюючи над перекладом англійського виразу *they reap only what they've sown*, перекладач використав калькування, переклавши його дослівно – *що сіяли, те і жнуть*, оскільки ця лексична одиниця все ще зберігає своє значення в мові перекладу.

But know that *you're* here *in my heart* while I'm out of your sight (film musical "Wicked"). – *В моєму ти серці* завжди і я твій назавжди (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Описовий переклад є способом передачі семантичної частини лексичної одиниці, що не має прямого лексичного еквівалента в мові перекладу, за допомогою словосполучення або речення, що описує її значення. Перекладачі зазвичай використовують її, працюючи з безеквівалентною лексикою, ідіомами, фразеологізмами, неологізмами та термінологією. Наприклад:

Little ways to flirt and flounce! (film musical "Wicked"). – *Говорити фліртуючи!* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

You'll hang with *the right cohorts* (film musical "Wicked"). – Гулятимеш з *найкращими та успішними* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

I felt *the moment I laid eyes on you*. (film musical "Wicked"). – *Відколи вперше зустріла тебе* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Dear Galinda, you are just too good! How do *you stand it*? I don't think I could (film musical "Wicked"). – Як Галіндо *випримуєш ти це*? Як не змарніло ще твоє лице? (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Are people *born* wicked? Or do they have wickedness *thrust upon them*? (film musical "Wicked"). – Чи ми *з немовлят* лихі? Чи нас чомусь *рантрово охоплює* лиходійство? (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

And one thing led to another, as it so often does... (film musical “Wicked”). – *І от нішло-поїхало*, як це дуже часто стається... (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

Now at last, she's *dead and gone* (film musical “Wicked”). – Вже *зійшло* зло *до небес* (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

Elphaba, why couldn't you have stayed calm for once? *Instead of flying off the handle* (film musical “Wicked”). – Чому не заспокоїтися врешті і *не доходити до ручки*? (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

I hope you're happy *how you hurt your cause forever* (film musical “Wicked”). – Добра не принесе це, *бо зіпсувала ти все* (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

Something has changed within me. Something is not the same (film musical “Wicked”). – *У мені щось в одну мить розпливлось наче дим* (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

I'm through with *playing by the rules of someone else's game* (film musical “Wicked”). – Я більш не буду вже *коритись правилам чужим* (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

Too late for *second-guessing* (film musical “Wicked”). – Запізно вже *вагатись* (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

It's time to trust my instincts close my eyes and *leap* (film musical “Wicked”). – Настав мій час *піднятись до небес у вись* (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

Can't I make you understand you're *having delusions of grandeur*? (film musical “Wicked”). – Слухай, дурниць, не роби, ти *дієш так, неначе марши* (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

I'm through accepting limits *'cause someone says they're so* (film musical “Wicked”). – Я не лишусь у межах *нав'язаних мені* (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

Well, if that's love, it comes *at much too high a cost* (film musical “Wicked”). – Ціна за це вже стала *зависокою* (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

And if I'm flying solo, *at least I'm flying free* (film musical “Wicked”). – Хоч і лечу сама я, *та в небесах я все ж* (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

Транскодування – це перекладацька трансформація, де слова мови оригіналу відтворюються шляхом використання графічної та/або звукової форм слів мови перекладу. Ця трансформація, у свою чергу, поділяється на чотири підвиди залежно від засобів передачі:

Транслітерація – лексема мови оригіналу передається по літерах у мові перекладу.

Траскрибування – звукову форму лексичної одиниці мови оригіналу передають відповідними літерами мови перекладу.

Мішане транскодування – трансформація, при якій перекладач переважно використовує транскрибування слова, застосовуючи елементи транслітерації.

Адаптивне транскодування або натуралізація – це зміна форми слова до фонетичних або граматичних норм мови перекладу з ціллю його адаптації.

Наприклад, ми можемо прослідкувати використання транскодування в наступних рядках мюзиклу:

Elphie, now that we're friends, I've decided to make you my new *project* (film musical “Wicked”). – *Ельфі*, тепер коли ми подруги, я зроблю з тебе свій новий *проект* (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

But of course, I'll care for *Nessa* (film musical “Wicked”). – Але дбаю я про *Нессу* (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

Dear *Galinda*, you are just too good! How do you stand it? I don't think I could (film musical “Wicked”). – Як *Галіндо* витримуєш ти це? Як не змарніло ще твоє лице? (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

She had a father who, by the way, had been appointed governor of *Munchkinland*. (film musical “Wicked”). – У неї був батько, якого, до речі, призначили губернатором *Манчкінії* (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

I hope you're proud how you would grovel in submission to feed your own *ambition* (film musical “Wicked”). – Тобі ж дозволено не помічати ницість своїх дрібних *амбіцій* (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

Антонімічний переклад – це використання у мові перекладу протилежної за значенням форми слова мови оригіналу, негативного на позитивне й навпаки, при цьому сенс й значення слова у контексті речення залишаються незмінними.

Ця трансформація має наступні підвиди:

«Негативація – трансформація, при якій слову, що не має у своїй структурі заперечувальні семи, надають негативне забарвлення шляхом їх додавання у мові перекладу.

Позитивація – трансформація, при якій лексичну одиницю, що мала у своїй структурі семи заперечення, перекладають прибираючи дані семи.

Анулювання двох негативних компонентів – це «спосіб перекладу лексичної одиниці з двома формально вираженими семами заперечення в МО словом / словосполученням без формально виражених сем заперечення в МП» (Науменко, Науменко, Гордєєва, 2011, с 15).

Прикладами використання антонімічного перекладу є:

Whenever I see someone *less fortunate* than I. And let's face it, who isn't *less fortunate* than I? (film musical “Wicked”). – Нажаль, не всі на світі *удачливі*, як я. Та й мало хто з людей тут *удачливий*, як я (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

У цьому реченні слово з семою заперечення *less fortunate* передане словом без сем заперечення – *удачливі*.

Компресія – це спосіб перекладу лексичної одиниці МО шляхом повного прибирання або зменшення її компонентів. Наприклад:

Dearest, darlingest Momsie and Popsical (film musical “Wicked”). – *Найдорощі* мої мусику і туртусику (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

У даному прикладі ми спостерігаємо компресію шляхом зменшення компонентів МО.

But *of course*, I'll rise above it (film musical “Wicked”). – Але я за все це вища (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

Цей ж приклад ілюструє компресію шляхом повного прибирання одного (в даному випадку *of course*) із компонентів оригінального речення.

Let's just say, I loathe it all (film musical “Wicked”). – Та усе (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

How I hate to go and leave you *lonely* (film musical “Wicked”). – Як тебе не хочеться лишати (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

Have another drink, my *dark-eyed* beauty (film musical “Wicked”). – Випий доки ще, моя красуне (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

Декомпресія – це трансформація, що полягає у додаванні до лексичної одиниці мови оригіналу мінімум ще однієї лексеми або навіть групи лексем у мові перекладу. Прикладами декомпресії є:

I'll teach you the proper ploys when you talk to boys (film musical “Wicked”). – Дружити навчу з *людьми та і* з хлопцями (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

Перекладаючи цю частину пісні, перекладач додав частину з *людьми та і*, якої не було в оригінальному тексті. Таким же чином були додані компоненти в наступних прикладах:

Dearest, darlingest Momsie and Popsical (film musical “Wicked”). – Найдорощі *мої* мусику і туртусику (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

Unadulterated loathing (film musical “Wicked”). – Нереальна *просто* гидкість (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

Poor Galinda, forced to reside with someone so *disgustified* (film musical “Wicked”). – *Певно ж важко* жити з людьми *бридкими та огидними* (кіно-мюзикл “Wicked: Чародійка”).

That's a good question (film musical "Wicked"). – Це хороше питання, *яке збиває з пантелику багатьох людей* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

That's alright, it's only just one night (film musical "Wicked"). – Це лише на ніч, *коханий, йди* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Пермутація або перестановка слів – це спосіб перекладу словосполучень, що полягає у зміні їх порядку при передачі та адаптації з мови оригіналу до мови перекладу. У перекладі пісень кіномюзиклу «Чародійка» ця трансформація не була застосована.

Транспозиція – це трансформація, при застосуванні якої лексична одиниця мови оригіналу у мові перекладу змінює частину мови, до якої належала. Найпоширенішими підвидами транспозиції є:

- номіналізація – перетворення слова у іменник.
- вербалізація – перетворення слова у дієслово.
- ад'єктивація – перетворення слова у прикметник.

Прикладами цієї трансформації є:

You see, my roommate is *unusually* and exceedingly peculiar. And altogether quite impossible to describe... (film musical "Wicked"). – Що про цю сусідку можу вам сказати я? *Незвична* і надзвичайно специфічна. І навіть описати важко мені її... (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

У даному випадку перекладач застосував ад'єктивацію, перетворивши прислівник на прикметник.

Let us *rejoicify* that goodness could subdue the wicked workings of you-know-who (film musical "Wicked"). – Щира *подяка* силі світла, що зійшло і пододало те злюще зло (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Конкретизація значення – це трансформація, застосовуючи яку перекладач використовує лексичну одиницю з вузьким семантичним значенням для передачі лексичної одиниці МО, що має більш широке значення. Наприклад:

Like a froggy, ferny cabbage the *baby* is unnaturally green (film musical "Wicked"). – Мов трава чи листя клена, мов жаба наша *донечка* вся зелена (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

У даному реченні слово *baby* (буквально: *маля, дитина, малюк*), що не прив'язане до конкретної статі, перекладене більш конкретним значенням *донечка*.

Генералізація значення – це лексико-семантична трансформація, що полягає у перекладі вузько направленою поняття мови оригіналу більш широкою у своєму значенні лексичною одиницею мови перекладу. Наприклад:

For *your face*, your voice, your clothing (film musical "Wicked"). – *Вигляд твій*, хода, пластичність (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Poor Galinda, forced to reside with *someone* so disgustified (film musical "Wicked"). – Певно ж важко жити з *людьми* бридкими та огидними (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

The Witch of the West is dead (film musical "Wicked"). – Загинула *відьма* зла (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

No one lays *a lily* on their grave (film musical "Wicked"). – На могили *квітів* не кладуть (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

And goodness knows the wicked's lives are lonely (film musical "Wicked"). – *Відомо всім*: життя лихих самотнє (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

I'm off to the *Assembly*, dear (film musical "Wicked"). – Я поїхав на *збори*, кохана (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Компенсація – це граматична трансформація при якій втрачений в одній частині речення зміст(вставні слова) компенсується в іншій. Ця трансформація не зустрічається у текстах пісень розглянутого кіномюзиклу.

Зміна порядку слів у реченні застосовується при перетворенні структури речення мови оригіналу до структури, що характерна для мови перекладу. Наприклад:

I'll show you what shoes to wear! How to fix your hair (film musical "Wicked"). – Взувати що слід *скажу*, покажу, розкажу (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

No one lays a lily *on their grave* (film musical "Wicked"). – *На могили* квітів не кладуть (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

No one mourns the wicked (film musical "Wicked"). – *За лихим не тужать* (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Поділ полягає у трансформації простого речення мови оригіналу у складнопідрядне або складносурядне речення мови перекладу. У той час, як застосування **інтеграції** виражається у перекладі складносурядних та складнопідрядних речень мови оригіналу простим реченням мови перекладу. Жодна з цих двох трансформацій не була застосована у перекладі пісень кіномюзиклу «Чародійка».

Логізація полягає у перекладі експресивно-забарвленої лексичної одиниці мови оригіналу нейтральною одиницею мови перекладу.

Експресивація виражається в передачі нейтральної лексеми мови оригіналу експресивно-забарвленою лексемою мови перекладу. Наприклад:

So have another drink of *green* elixir and we'll have ourselves a little mixer (film musical "Wicked"). – Тож *зелененького* ковтни напою і розважимося ми з тобою (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Цей приклад ілюструє використання зменшувальної (пестливої) форми слова в перекладі.

Модернізація – це переклад застарілої лексеми МО її сучасним відповідником МП. Наприклад:

So have another drink of green *elixir* and we'll have ourselves a little mixer (film musical "Wicked"). – Тож зелененького ковтни *напою* і розважимося ми з тобою (кіно-мюзикл "Wicked: Чародійка").

Архаїзація – це переклад сучасної лексичної одиниці МО застарілим еквівалентом МП.

III. ВИСНОВКИ

Підсумуючи результати дослідження, можемо стверджувати, що у роботі із перекладом пісень кіно-мюзиклу найбільше (93,33% опрацьованих прикладів) було використано лексико-семантичних трансформацій, друге місце за використанням посідають граматичні (4%) та найрідше було застосовано стилістичні трансформації (2,67%).

Серед лексико-семантичних трансформацій склалося наступне співвідношення застосування при перекладі: вибір варіантного відповідника – 15,71%; контекстуальна заміна – 20%; калькування – 2,86%; описовий переклад – 24,29%; транскодування (транслітерація, транскрибування, мішане транскодування, адаптивне транскодування) – 7,14%; антонімічний переклад (негативація, позитивація, анулювання двох негативних компонентів) – 1,43%; компресія – 7,14%; декомпресія – 8,57%; пермутація або перестановка слів – 0%; транспозиція (номіналізація, вербалізація, ад'єктивація) – 2,86%; конкретизація значення – 1,43%; генералізація значення – 8,57%.

Серед чотирьох граматичних трансформацій була застосована лише зміна порядку слів у реченні. Серед стилістичних трансформацій помічені експресивація – 50% та модернізація – 50%; логізація та архаїзація не зафіксовані.

Як бачимо з результатів, використання перекладацьких трансформацій при перекладі мюзиклів досить поширене, особливо на лексико-семантичному рівні. Цей прийом балансує

між достовірністю оригінальному тексту та необхідністю збереження ритмічності та мелодійності пісні. Без вжитих трансформацій перекладена версія пісні не передала б дух оригіналу та не мала б той ж ефект на аудиторію. У випадку ж з граматичними та стилістичними трансформаціями можемо зазначити, що перекладачі використовують їх набагато менше з низки різних причин: недоречність у контексті, перевага іншого способу перекладу, конфронтивність зі звучанням пісні тощо. Зважаючи на статистичні дані, можемо стверджувати, що основними для перекладу пісень є такі трансформації, як описовий переклад, контекстуальна заміна та вибір варіантного відповідника.

Отже, використання трансформацій у перекладі пісень з мюзиклів відрізняється від роботи з прозою через фактор аудіовізуального характеру оригіналу (важливість попадання в часовий обсяг пісні, збереження ритму, передача сюжетного змісту пісні тощо), та все ж ці прийоми допомагають не лише точно й доречно передати зміст першоджерела, а й наситити його відповідним емоційним і стилістичним забарвленням. Перекладацькі трансформації та вміння ними користуватися дозволяє перекладачеві успішно адаптувати пісенні твори до структури мови перекладу таким чином, щоб глядач, який не володіє мовою оригіналу, міг легко зануритися у світ мюзиклу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Кіномюзикл “Wicked”. URL: <https://www.imdb.com/title/tt1262426/>
Кіномюзикл “Wicked: Чародійка” (український переклад) URL: <https://megogo.net/ua/view/2604921-wicked-charodiika.html>
Мельник А. П. Кінопереклад як особливий тип аудіовізуального перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2015. Вип. 58. С. 110–112.
Науменко А, Науменко Л., Гордєєва Л. Practical course on translation, 2011. 136 с.
Полякова О. В. Дублювання як вид кіноперекладу. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград, 2013. Вип. 116. С. 338–341.
Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. *Нова філологія*. 2012. С. 201–208.
Massidda S., Díaz-Cintas J. Technological Advances in Audiovisual Translation. The Routledge Handbook of Translation and Technology. 2019. P. 1–15.

REFERENCES

- Kinomuzikl “Wicked” [Movie musical “Wicked”]. Available at: <https://www.imdb.com/title/tt1262426/>
Kinomuzikl “Wicked: Charodiika” [Movie musical “Wicked”]. URL: <https://megogo.net/ua/view/2604921-wicked-charodiika.html>
Melnyk, A. P. (2015). Kinoperekklad iak osoblyvyi typ audiovizualnoho perekladu [Movie translation as a special type of audio and visual translation]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka akademiia”*. Vyp. 58. P. 110–112.
Naumenko, A., Naumenko, L., Hordieieva, L. (2011). Practical course on translation. 136 p.
Poliakova, O. V. (2013). Dubliuvannia iak vyd kinoperekladu [Dubbing as a type of movie translation]. *Naukovi zapysky. Serii: Filolohichni nauky (movoznavstvo)*. Kirovohrad. Vyp. 116. P. 338–341.
Selivanova, O. O. (2012). Problema dyferentsiatsii perekladatskykh transformatsii [The problem of translation transformations differentiation]. *Nova filolohiia*. P. 201–208.
Massidda S., Díaz-Cintas J. (2019). Technological Advances in Audiovisual Translation. The Routledge Handbook of Translation and Technology. P. 1–15.

Отримано: 17 квітня 2025 р.

Прорецензовано: 27 квітня 2025 р.

Прийнято до друку: 30 квітня 2025 р.